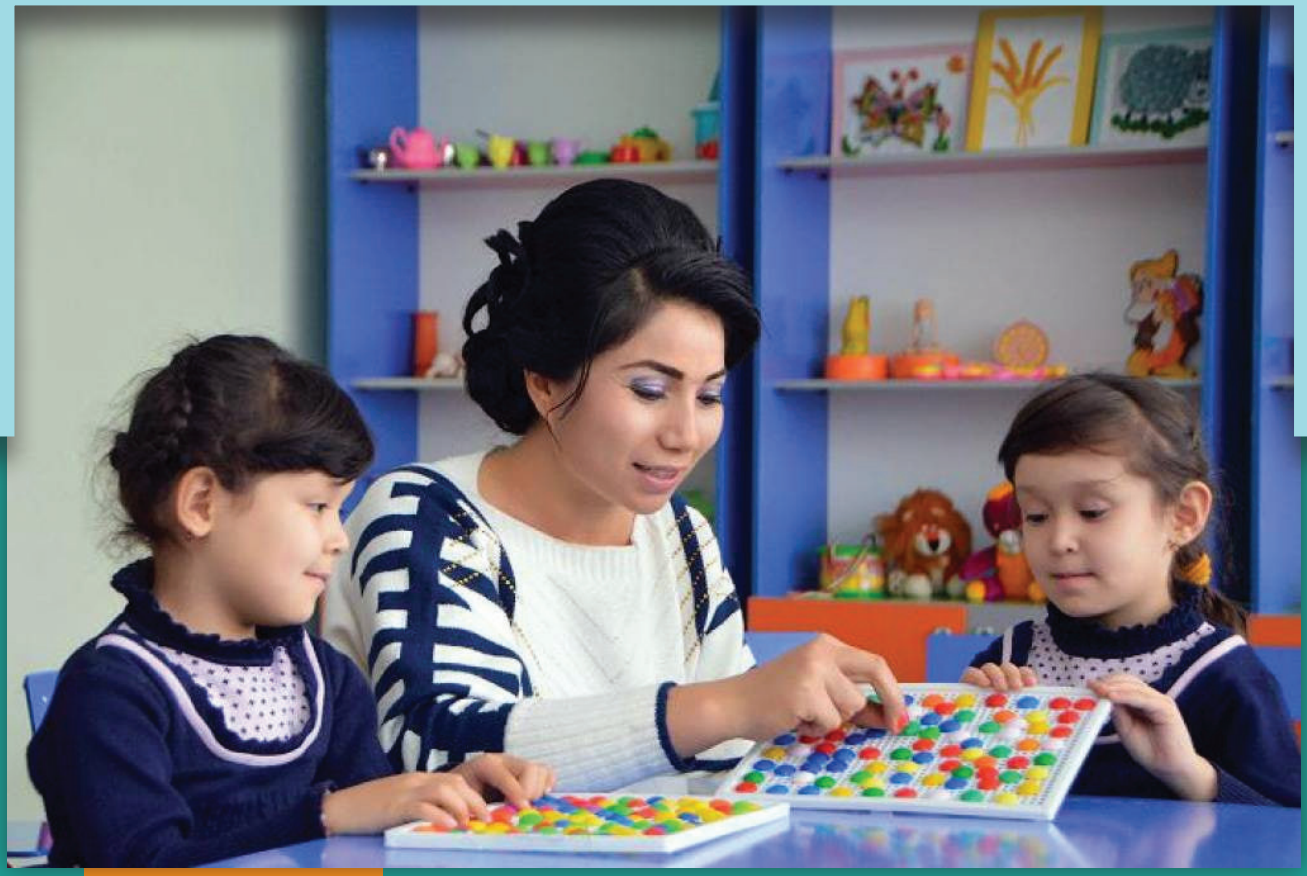
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(1)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 110 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi, Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Ta'lim jarayonida deontologik tamoyillar asosida nizolarni boşqariş 10
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

Sun'iy intellekt asosida maktab öquvçilarining matematik xatolarini diagnostika qiliş va individual tavsiyalar şakllantirişning gibrid adaptiv modeli 15
Abdullayeva Nazokat Isayevna, Abdurazzoqova Zebuniso Tolmas qizi

Harbiy xizmatçilarning pedagogik mahoratini oşirişning ilmiy-metodik asoslari 21
Yadgarov Ravşan Ergaşeviç

Inklyuziv ta'limda logopedik texnologiyalardan foydalaniş metodikasi 27
Ikramova Dilafruz Furqat qizi, Ilhomova Malikaxon Dilşod qizi

Faoliyat markazlari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning raqamli savodxonligini şakllantiriş metodikasi 30
Jo'rayeva Gulira'no Nazirjon qizi

Bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişda an'anaviy naqqoşlik san'atining pedagogik imkoniyatlari 36
Rözmetov Quvondiq Şanazarovich

Pedagogik hamkorlik asosida ösmir yoşdagi öquvçilarda ijtimoiy voqelikka sezgirlikni tarbiyalaş mexanizmlari 42
Bazarova Gulnoza Ziyodulla qizi

Talabalarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini jismoniy madaniyat vositasida rivojlantiriş metodikasini takomillaştiriş 47
Imomov Asliddin Abdurazoqoviç

Harakatli öyinlar yordamida boşlanğiç sinf öquvçilarining harakat faolligini oşiriş usullari 51
Ernazarova Ziyoda Erkin qizi

Sun'iy intellektning inson fikrlaş qobiliyatiga ta'siri: intellektual rivojlaniş uçun imkoniyatlar va tafakkur zaiflaşuvi xavfi 55
Tölaganov Abdumalik Abdiraximoviç

Jadidçilik harakatining vujudga kelişining ijtimoiy-tarixiy şart-şaroitlari 60
Nişonov Muhammad Bahodir öğli, Pulatov Şerdor Nematjonoviç

Maktabgaça ta'lim taşkilotlari direktorlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirişning nazariy-metodologik asoslari 66
A'zamova Malohat Nadjimovna

Söz yasalişi, morfologiya va sintaksisning özига xos xususiyatlari 70
Bobojanov Şaripboy Xudoşukiroviç

Inklyuziv ta'limda diskriminatsiyani oldini oliş va ularni psixologik qöllab quvvatlaş tamoyillari 74
Bozorova Muxlisa

Neyro logopediya va biometriya 78
Foiqova Diyora Anvar qizi

Bölajak öqituvçilarning metakognitiv faoliyatini rivojlantirişda refleksiv topşiriqlardan foydalaniş 83
Ibrohimova Şahlo Umarali qizi

3–4-sinf öquvçilarining badiiy asarlar öqişga qiziqişini oşirişning metod, şakl va vositalari 88
Rasulova Zohida Sindorovna

Raqamli ta'lim muhitida kasbiy-refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirişning metodik tizimini integratsiyalaş 92
Talabova Dilrabo Tolibova

Informatika va uni öqitiş metodikasi fanini öqitişda adaptiv öquv dasturlari va virtual laboratoriyalardan foydalanişning metodik tizimi 98
Xomidov Zohidjon Adhamjon öğli

Развитие профессиональной компетентности будущих педагогов в условиях цифровизации образования 104
Шаланков Константин Константинович

HARBIY XIZMATÇILARNING PEDAGOGIK MAHORATINI OŞIRIŞNING ILMIY-METODIK ASOSLARI

Yadgarov Ravşan Ergaşeviç
Milliy universitetining Harbiy tayyorgarlik markazi öqituvçisi

Annotatsiya: Maqolada harbiy xizmatçilar - komandirlar, serjantlar va instruktorlarning pedagogik mahoratini oşiriş muammosi IMRAD tuzilmasi asosida tadqiq etilgan. Pedagogik mahoratning motivatsion-qadriyatli, kognitiv, operatsion-texnologik, kommunikativ va refleksiv komponentlari nazariy jihatdan asoslab berilgan. Mikroöqitiş, keys-stadi, simulyatsion maşğulot va mentorlikka tayangan 72 soatlik modulli dastur hamda uning samaradorligini tört darajali baholaş tartibi taklif etilgan. Tajriba-sinov işlari natijalari dasturning jangovar tayyorgarlik maşğulotlari sifatiga ijobiy ta'sirini körsatdi. Tavsiyalardan harbiy qismlar va harbiy ta'lim muassasalarida kasbiy rivojlaniş tizimini takomillaştirişda foydalaniş mumkin.

Kalit sözlar: harbiy xizmatçi, pedagogik mahorat, harbiy pedagogika, jangovar tayyorgarlik, komandir-tarbiyachi, mikroöqitiş, refleksiya, kasbiy kompetentlik.

Abstract: Based on the IMRAD structure, the article examines the problem of improving the pedagogical mastery of military servicemen - commanders, sergeants and instructors. The motivational-value, cognitive, operational-technological, communicative and reflective components of pedagogical mastery are theoretically substantiated. A 72-hour modular programme built on microteaching, case studies, simulation-based training and mentoring is proposed, together with a four-level procedure for evaluating its effectiveness. The results of the experimental work showed a positive impact of the programme on the quality of combat training sessions. The recommendations can be used to improve the professional development system in military units and military educational institutions.
Key words: serviceman, pedagogical mastery, military pedagogy, combat training, commander-educator, microteaching, reflection, professional competence.

Аннотация: В статье на основе структуры IMRAD исследована проблема повышения педагогического мастерства военнослужащих - командиров, сержантов и инструкторов. Теоретически обоснованы мотивационно-ценностный, когнитивный, операционно-технологический, коммуникативный и рефлексивный компоненты педагогического мастерства. Предложена 72-часовая модульная программа, опирающаяся на микропреподавание, кейс-метод, симуляционные занятия и наставничество, а также четырёхуровневая процедура оценки её эффективности. Результаты опытно-экспериментальной работы показали положительное влияние программы на качество занятий по боевой подготовке. Рекомендации могут быть использованы для совершенствования системы профессионального развития в воинских частях и военных образовательных учреждениях.
Ключевые слова: военнослужащий, педагогическое мастерство, военная педагогика, боевая подготовка, командир-воспитатель, микропреподавание, рефлексия, профессиональная компетентность.

KIRIŞ

Qurolli Kuçlarning jangovar şayligi bevosita şaxsiy tarkibni öqitiş va tarbiyalaş sifatiga boğliq. Bölinmadagi har bir maşğulot - otiş tayyorgarligi, taktik maşq, jismoniy tayyorgarlik yoki ma'naviy-ma'rifiy suhbat - komandir, serjant yoki instruktor tomonidan taşkil etiladi va ötkaziladi. Demak, bu toifadagi harbiy xizmatçilar öz harbiy-kasbiy vazifasi bilan bir qatorda öqituvçi va tarbiyachi vazifasini ham bajaradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Özbekiston Respublikasining Mudofaa doktorinasi harbiy sohada milliy xavfsizlikni ta'minlaşga oid rasmiy qaraşlar, tamoyillar va yondaşuvlar tizimini belgilaydi [1]. Özbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 24-yanvardagi PQ-2738-son[1] qarori bilan Qurolli Kuçlarni isloh qiliş va yanada rivojlantiriş vazifalarini amalga oşiriş böyiça çora-tadbirlar dasturi qabul qilingan [2].

1 https://www.lex.uz/uz/docs/-3211386?ONDATE=07.06.2018&ONDATE2=24.01.2017&action=compare

MAKTABGAÇA PRE-SCHOOL ДОШКОЛЬНОЕ

2025-yil 21-fevralda bölib ötgan harbiy xavfsizlik va davlat mudofaasi masalalariga bağişlangan yiğilişda armiyaning jangovar tayyorgarligini oşiriş, harbiy ta'limda zamonaviy dual tizimni yölga qöyiş hamda "Boş serjantlar korpusi" faoliyatini takomillaştiriş ustuvor vazifalar qatoriga kiritildi [3]. Özbekiston Respublikasining 23.09.2020-yildagi "Ta'lim töğrisida"gi O'RQ-637-son[2] Qonunda esa kadrlarni qayta tayyorlaş va ularning malakasini oşiriş uzluksiz ta'lim tizimining alohida turi sifatida belgilangan [4].

Pedagogik mahorat muammosi pedagogika fanida çuqur işlangan. N. V. Kuzmina pedagogik faoliyat tuzilmasida gnostik, loyihalaş, konstruktiv, taşkilotçilik va kommunikativ komponentlarni ajratgan [5].

N. N. Azizxöjayeva pedagogik mahoratni öqituvçining kasbiy bilimi, pedagogik texnikasi va şaxsiy fazilatlarining yaxlit uyğunligi sifatida talqin qiladi [6].

L. Shulman esa öqituvçi bilimining markaziy qismi - mazmunni aynan şu tinglovçilarga tuşunarli qilib yetkaziş bilimi (pedagogical content knowledge) ekanini asoslagan [7].

Harbiy pedagogikada komandir şaxsiy tarkibni öqitiş va tarbiyalaşning bevosita taşkilotçisi sifatida qaraladi [8]. Xorij tajribasida ham bu masalaga alohida e'tibor berilmoqda: AQSh armiyasining 2030–2040-yillarga möljallangan öqitiş konsepsiyasida armiyani örganuvçi taşkilot sifatida rivojlantiriş ğoyasi ilgari surilgan [9]. Biroq tahlil qilingan manbalarda asosiy e'tibor oliy harbiy ta'lim muassasalari professor-öqituvçilariga qaratilgan. Bölinma darajasida maşğulot ötkazuvçi komandir, serjant va instruktorlarning pedagogik mahoratini tizimli oşiriş masalasi yetarliça örganilmagan.

Tadqiqot maqsadi - harbiy xizmatçilarning pedagogik mahoratini oşirişning tarkibiy-funksional modelini işlab çiqiş va uning samaradorligini tajriba-sinov orqali asoslaş.

Tadqiqot vazifalari:

1. Harbiy xizmatçi pedagogik mahoratining tarkibiy komponentlarini aniqlaş;
2. Pedagogik mahorat darajasini baholaş mezonlari va körsatkiçlarini işlab çiqiş;
3. Pedagogik mahoratni oşirişga yönaltirilgan modulli dastur yaratiş va uni tajriba-sinovdan ötkaziş.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot dizayni. Tadqiqot nazorat guruhi iştirokidagi kvazieksperimental dizayn (dastlabki va yakuniy ölçovlar) asosida üç bosqiçda olib borildi: aniqlovçi, şakllantiruvçi va nazorat bosqiçlari. Aniqlovçi bosqiçda pedagogik mahoratning dastlabki darajasi ölçandi. Şakllantiruvçi bosqiçda (3 hafta) modulli dastur tajriba guruhida joriy etildi, nazorat guruhi esa amaldagi kasbiy tayyorgarligi rejasi böyiça şuğullandi. Nazorat bosqiçida takroriy diagnostika ötkazildi.

İştirokçilar. Tajriba-sinov işlari 2026-yilda 4 ta harbiy qismda ötkazildi va unda jami 357 nafar harbiy xizmatçi iştirok etdi: vzvod komandirlari, serjantlar hamda öquv markazlari instruktorlari. Ular tajriba guruhi (TG, n = 312) va nazorat guruhiga (NG, n = 45) ajratildi. Guruhlar xizmat lavozimi, harbiy xizmat staji va ma'lumoti böyiça tenglaştirildi. İştirok ixtiyoriy bölib, ma'lumotlar anonim tarzda qayta işlandi.

Nazariy metodlar: normativ-huquqiy hujjatlar va ilmiy adabiyotlarni tahlil qiliş, qiyosiy tahlil, umumlaştiriş va pedagogik modellaştiriş.

Empirik metodlar va diagnostika vositalari:

1. "Pedagogik mahoratni öz-özini baholaş" sörovnomasi - beşta komponent böyiça 30 ta band (har bir komponentga 6 ta), 5 balli Likert şkalasi. Şkalaning içki izçilligi Kronbax alfa koeffitsienti bilan tekşirildi (α = 0,01).
2. Maşğulotni kuzatiş protokoli - 10 ta körsatkiç: maqsadning aniq qöyilişi, harakatni körsatib beriş sifati, vaqt taqsimoti, qayta aloqa, xavfsizlik talablariga rioya qiliş va boşqalar. Har bir körsatkiç 0–2 ball bilan baholanadi (maksimal 20 ball).
3. Ekspert baholaş - yuqori turuvçi komandirlar va harbiy pedagogika öqituvçilaridan iborat ekspertlar guruhi (n = 45) har bir iştirokçining ikkita maşğulotini baholadi.
4. Böysunuvçilar natijalari tahlili - jangovar tayyorgarlik böyiça nazorat maşğulotlari baholari dastur natijasining yakuniy körsatkiçi sifatida olindi.

Integral körsatkiç. Har bir komponent böyiça töplangan ball şu komponentning maksimal baliga nisbatan normallaştirildi va integral körsatkiç quyidagi formula böyiça hisoblandi:

$$K = \frac{1}{5}\sum_{i=1}^{5}\frac{b_i}{B_i} \quad (1)$$

Bu yerda b_i - i-komponent böyiça töplangan ball, B_i - şu komponentning maksimal bali. K < 0,55 bölsa, past (reproduktiv), 0,55 ≤ K < 0,80 bölsa, örta (produktiv), K ≥ 0,80 bölsa, yuqori (ijodiy) daraja deb qabul qilindi.

2 https://lex.uz/docs/-5013007

Statistik tahlil. Darajalar böyiça taqsimotdagi farqlar Pirson χ^2 mezoni, örtacha ballar farqi esa mustaqil tanlanmalar uçun Styudent t-mezoni yordamida tekşirildi. Statistik ahamiyatlilik çegarasi $p < 0,05$ deb belgilandi. Hisob-kitoblar 6 dasturida bajarildi.

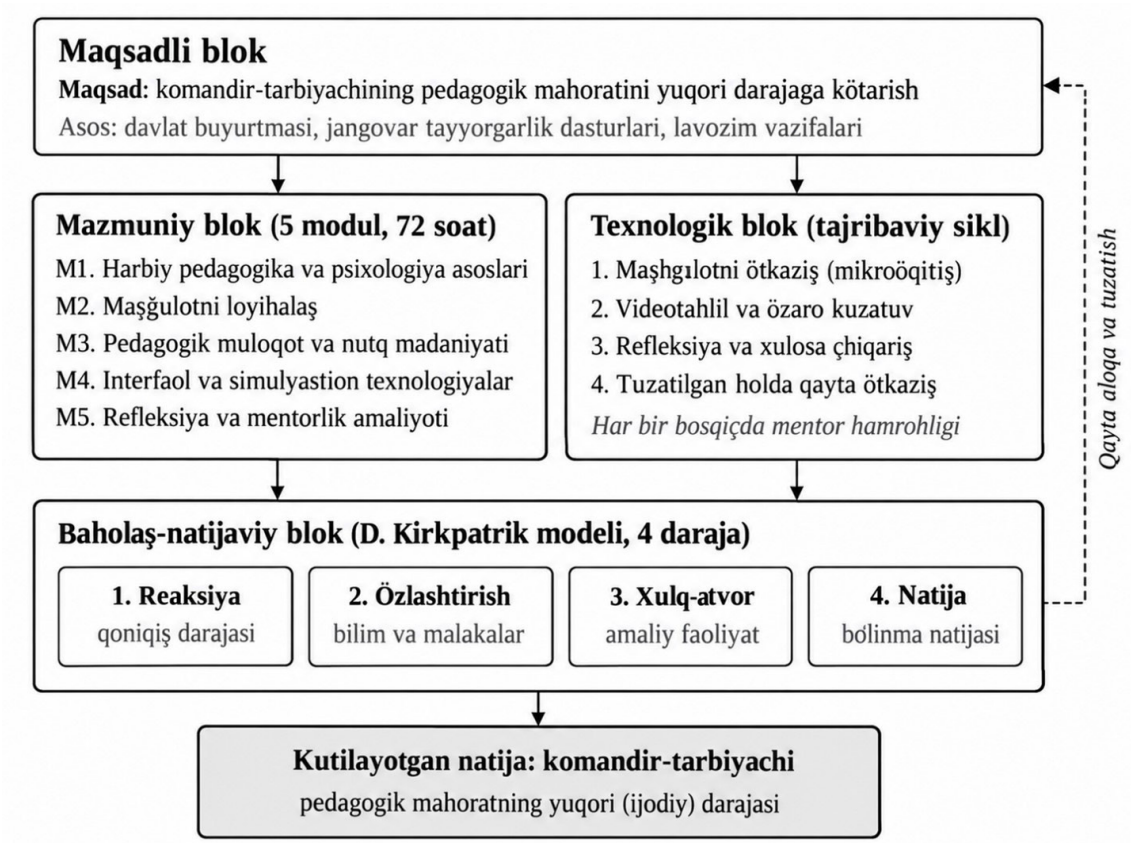
TAHLIL VA NATIJALAR

Pedagogik mahoratning tarkibiy tuzilmasi. Nazariy tahlil natijasida harbiy xizmatçi pedagogik mahoratining beşta özaro boğliq komponenti aniqlandi. Har bir komponent uçun baholaş mezoni va kuzatiladigan körsatkiçlar belgilandi (1-jadval).

1-jadval: **Harbiy xizmatçi pedagogik mahoratining komponentlari, mezonlari va körsatkiçlari**

Komponent	Mezon	Asosiy körsatkiçlar
Motivatsion-qadriyatli	Pedagogik faoliyatga munosabat	Böysunuvçilarni öqitişga mas'uliyat; kasbiy-pedagogik ösişga intiliş; harbiy burç va vatanparvarlik qadriyatlariga sodiqlik
Kognitiv	Harbiy-pedagogik bilimlar	Harbiy pedagogika va psixologiya asoslari; öqitiş tamoyillari va metodlari; jangovar tayyorgarlik dasturlari va umumharbiy nizomlar talablari
Operatsion-texnologik	Metodik malakalar	Maşğulotni rejalaştiriş va loyihalaş; harakatni namunali körsatib beriş; maşq va trenirovkani taşkil etiş; xavfsizlikni ta'minlaş
Kommunikativ	Pedagogik muloqot	Aniq va lönda körsatma beriş; nutq madaniyati; pedagogik takt; nizoli vaziyatlarni boşqariş
Refleksiv	Öz faoliyatini tahlil qiliş	Maşğulot natijasini tahlil qiliş; xatolarni aniqlaş va tuzatiş; öz-özini rivojlantiriş rejasini tuziş

Pedagogik mahoratni oşiriş modeli. Aniqlangan komponentlar asosida tört blokdan iborat tarkibiy-funksional model işlab çiqildi: maqsadli, mazmuniy, texnologik va baholaş-natijaviy bloklar (1-rasm). Maqsadli blok davlat buyurtmasi, jangovar tayyorgarlik dasturlari talablari va harbiy xizmatçining lavozim vazifalaridan kelib çiqadi. Mazmuniy blok beşta modulni, texnologik blok esa tajribaviy öqitişga asoslangan şakl va metodlarni öz içiga oladi.

1-rasm: **Harbiy xizmatçilarning pedagogik mahoratini oşirişning tarkibiy-funksional modeli**

Model yopiq sikl körinişida qurilgan: baholaş natijalari qayta aloqa orqali maqsadli blokka qaytib, dastur mazmuni va metodlarini tuzatişga xizmat qiladi. Texnologik blokda D. Kolbning tajribaviy öqitiş sikli asos qilib olindi [10]. Tinglovçi avval maşğulotni ötkazadi, keyin uni tahlil qiladi, xulosa çiqaradi va yangilangan variantni amalda qayta sinab köradi. Bu sikl har bir modulda takrorlanadi, natijada bilim bevosita bölinmadagi amaliy faoliyatga köçadi. Dasturning tuzilmasi (2-jadval).

2-jadval: **Pedagogik mahoratni oşiriş modulli dasturining tuzilmasi**

Modul	Asosiy mazmuni	Şakl va metodlar	Soat
1. Harbiy pedagogika va psixologiya asoslari	Öqitiş va tarbiyalaş tamoyillari; harbiy jamoa psixologiyasi; kattalar ta'limining xususiyatlari	Ma'ruza-munozara, keys-stadi	12
2. Jangovar tayyorgarlik maşğulotini loyihalaş	Öquv maqsadini qöyiş; maşğulot rejasi-konspekti; öquv-moddiy bazadan foydalaniş	Amaliy maşğulot, namunaviy rejalar tahlili	18
3. Pedagogik muloqot va nutq madaniyati	Körsatma beriş texnikasi; qayta aloqa; pedagogik takt	Trening, rolli öyin, videotahlil	14
4. Interfaol va simulyatsion texnologiyalar	Mikroöqitiş; trenajyor va simulyatorlarda maşğulot; raqamli vositalar	Mikroöqitiş, simulyatsion maşğulot	16
5. Refleksiya va mentorlik amaliyoti	Özaro kuzatiş; refleksiv kundalik; tajribali komandir hamrohligi	Mentorlik, özaro kuzatuv, portfolio	12
Jami			**72**

Dasturning markaziy metodi sifatida mikroöqitiş tanlandi [11]. Unda tinglovçi 10–15 daqiqalik qisqa maşğulot ötkazadi, maşğulot videoga yoziladi, hamkasblar va trener uni kuzatiş protokoli böyiça tahlil qiladi. Şundan söng tinglovçi maşğulotni tuzatilgan holda qayta ötkazadi.

Baholaş-natijaviy blok. Dastur samaradorligi D. Kirkpatrikning tört darajali modeli asosida baholandi [12]:

1. Reaksiya - iştirokçilarning dastur mazmuni va şaklidan qoniqiş darajasi;
2. Özlaştirish - harbiy-pedagogik bilim va malakalar ösişi (sörovnoma, test);
3. Xulq-atvor - bölinmadagi maşğulotlarda yangi malakalarning qöllanişi (kuzatiş protokoli, ekspert bahosi);
4. Natija - böysunuvçilarning jangovar tayyorgarlik böyiça nazorat maşğulotlari körsatkiçlari.

Tajriba-sinov natijalari. Aniqlovçi va nazorat bosqiçlarida olingan pedagogik mahorat darajalarining taqsimoti (3-jadval).

3-jadval: **TG va NGda pedagogik mahorat darajalarining taqsimoti, %**

Daraja	TG, boşida	TG, oxirida	NG, boşida	NG, oxirida
Yuqori (ijodiy)	39	41	56	58
Örta (produktiv)	45	48	31	30
Past (reproduktiv)	16	11	13	12

Boşlanğiç bosqiçda TG va NG örtasidagi farq statistik jihatdan ahamiyatsiz böldi ($\chi^2 = 0,01$; $p = 0,08$), bu guruhlarning dastlab teng ekanini tasdiqlaydi. Nazorat bosqiçida TGda yuqori daraja uluşi 39 % dan 41 % gaça oşdi, past daraja uluşi esa 16 % dan 11 % gaça kamaydi. Şu bosqiçda guruhlar örtasidagi farq $\chi^2 = 0,1$; $p = 0,08$ ni taşkil etdi (4-jadval).

4-jadval: **Nazorat bosqiçida komponentlar böyiça örtacha ballar (maksimal 30 ball)**

Komponent	TG (M ± SD)	NG (M ± SD)	t	p
Motivatsion-qadriyatli	28	29	28,5	0,08
Kognitiv	23	25	24	0,05
Operatsion-texnologik	20	22	21	0,04
Kommunikativ	25	27	26	0,07
Refleksiv	18	19	18,5	0,02

Kuzatiş protokoli böyiça TG iştirokçilari maşğulotlarining örtacha bahosi 15 balldan 17 ballga (maksimal 20), NGda esa 16 balldan 18 ballga özgardi. Kirkpatrik modelining törtinçi darajasida TG iştirokçilari böysunuvçilarining nazorat maşğulotlaridagi "a'lo" va "yaxşi" baholari uluşi 56 % ni taşkil etdi (NGda 58 %).

Taklif etilgan beş komponentli tuzilma N. V. Kuzminaning pedagogik faoliyatni tarkibiy tahlil qiliş yondaşuviga [5] va N. N. Azizxöjayevaning pedagogik mahorat talqiniga [6] mos keladi. Şu bilan birga, u harbiy faoliyatga xos mazmun bilan boyitilgan: xavfsizlik talablariga rioya qiliş, harakatni namunali körsatib beriş va qisqa, aniq körsatma beriş malakalari alohida körsatkiç sifatida ajratildi. Bu ta'lim va tarbiya birligi tamoyilining harbiy jamoa şaroitidagi ifodasidir [13; 14].

L. Shulmanning "mazmunni öqitiş bilimi" konsepsiyasi [7] harbiy kontekstda ayniqsa yaqqol namoyon böladi. Serjant uçun qurolni qismlarga ajratişni bilişning özi yetarli emas. U yangi kelgan askar qaysi bosqiçda adaşişini oldindan köra bilişi va şunga mos körsatiş usulini tanlaşi kerak. İşlab çiqilgan dasturning ikkinçi va törtinçi modullari aynan şu bilimni şakllantirişga qaratilgan.

Dastur tuzilmasi kasbiy rivojlanişning samarali xususiyatlari böyiça xalqaro tadqiqotlar natijalari bilan uyğun. L. Desimone samarali malaka oşirişning asosiy belgilari sifatida mazmunga yönaltirilganlik, faol öqitiş, izçillik, yetarli davomiylik va jamoaviy iştirokni körsatadi [15]. L. Darling-Hammond va hammualliflari esa bu qatorga samarali amaliyot namunalari, murabbiylik kömagi, qayta aloqa va refleksiyani qöşadi [16]. Bizning dasturda mazmun jangovar tayyorgarlik maşğulotlariga boğlangan, mikroöqitiş faol öqitişni, mentorlik murabbiylik kömagini, refleksiv kundalik esa qayta aloqa va refleksiyani ta'minlaydi.

Mikroöqitişning tanlanişi empirik dalillarga tayanadi. J. Xetti tomonidan umumlaştirilgan meta-tahlillarda mikroöqitiş öqituvçilar tayyorlaşdagi eng yuqori ta'sir körsatkiçiga ega amaliyotlardan biri sifatida qayd etilgan (d = 0,88) [17]. Harbiy şaroitda bu metodning qöşimça afzalligi bor: qisqa maşğulot formati xizmat jadvaliga oson moslaşadi va trenajyor yoki öquv maydonida ötkazilişi mumkin.

F. Kortxagenning "piyoz" modeli refleksiya faqat xulq-atvor darajasida qolmasdan, kasbiy özlikni anglaş va missiya darajalarigaça yetişi kerakligini ta'kidlaydi [18]. Bu xulosa modelimizdagi motivatsion-qadriyatli va refleksiv komponentlarning ahamiyatini tasdiqlaydi. Komandir özini faqat buyruq beruvçi emas, balki tarbiyachi sifatida anglagandagina pedagogik mahorat barqaror böladi. Bölinmani örganuvçi muhit sifatida taşkil etiş ğoyasi xorijiy harbiy ta'lim konsepsiyalarida ham ilgari surilmoqda [9].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ötkazilgan tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Harbiy xizmatçining pedagogik mahorati - motivatsion-qadriyatli, kognitiv, operatsion-texnologik, kommunikativ va refleksiv komponentlarning yaxlit birligidan iborat integrativ kasbiy sifatdir. U bölinmadagi jangovar tayyorgarlik maşğulotlari sifatini bevosita belgilaydi.
2. Maqsadli, mazmuniy, texnologik va baholaş-natijaviy bloklardan taşkil topgan model hamda unga asoslangan 72 soatlik modulli dastur pedagogik mahoratni tizimli oşiriş imkonini beradi. Dasturning asosiy mexanizmi - mikroöqitiş, simulyatsion maşğulot, refleksiya va mentorlikni birlaştirgan tajribaviy öqitiş siklidir.
3. Dastur samaradorligini tört darajada - reaksiya, özlaştiriş, xulq-atvor va böysunuvçilar natijasi böyiça baholaş uning faqat bilimga emas, balki amaliy faoliyat va jangovar tayyorgarlik körsatkiçlariga ta'sirini ham aniqlaş imkonini beradi.
4. Tajriba-sinov natijalariga köra, TGda pedagogik mahoratning yuqori darajasi uluşi 39 % dan 41 % gaça, NGda esa 56 % dan 58 % gaça özgardi; nazorat bosqiçida guruhlar örtasidagi farq statistik jihatdan ahamiyatli böldi ($\chi^2 = 0,01$; $p = 0,08$).

Amaliy tavsiyalar:

- komandirlik tayyorgarligi maşğulotlari rejasiga oyiga kamida bir marta mikroöqitiş maşğulotini kiritiş;
- "Boş serjantlar korpusi" doirasida tajribali serjantlarni yoş serjantlarga murabbiy etib biriktiriş tizimini yölga qöyiş;
- harbiy ta'lim muassasalari va öquv markazlarining malaka oşiriş kurslariga "Harbiy xizmatçining pedagogik mahorati" modulini kiritiş;
- har bir komandir uçun maşğulot rejalari, kuzatiş protokollari va refleksiv kundalikdan iborat elektron pedagogik portfolio yuritiş.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Özbekiston Respublikasining "Özbekiston Respublikasining Mudofaa doktrinasi töğrisida"gi Qonuni. 2018-yil 9-yanvar, O'RQ-458-son // Qonunçilik ma'lumotlari milliy bazasi. - URL: https://lex.uz/docs/3495885 (murojaat sanasi: 30.10.2026).
2. Özbekiston Respublikasi Prezidentining "Özbekiston Respublikasi Qurolli kuçlarini isloh qiliş va yanada rivojlantiriş vazifalarini amalga oşiriş böyiça çora-tadbirlar dasturi töğrisida"gi PQ-2738-son qarori. 2017-yil 24-yanvar. - URL: https://www.lex.uz/uz/docs/-3211386?ONDATE=07.06.2018&ONDATE2=24.01.2017&action=compare
3. Prezident iştirokida xavfsizlik va mudofaani mustahkamlaş masalalari muhokama qilindi // Anhor.uz. - 2025-yil 21-fevral. - URL: https://anhor.uz/uzl/news/xavfsizlik-va-mudofaani/ (murojaat sanasi: 30.10.2026).
4. Özbekiston Respublikasining "Ta'lim töğrisida"gi Qonuni. 2020-yil 23-sentyabr, O'RQ-637-son // Qonunçilik ma'lumotlari milliy bazasi. - URL: https://lex.uz/docs/5013007 (murojaat sanasi: 31.10.2026).
5. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. - М.: Высшая школа, 1990.
6. Azizxöjayeva N. N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. - T.: Özbekiston yozuvçilar uyuşmasi Adabiyot jamğarmasi naşriyoti, 2006.
7. Shulman L. S. Those who understand: Knowledge growth in teaching // Educational Researcher. - 1986. - Vol. 15, No. 2. - P. 4–14.
8. Ефремов О. Ю. Военная педагогика: учебное пособие. - СПб.: Питер, 2008.
9. TRADOC Pamphlet 525-8-2. The Army Learning Concept for 2030–2040. - Fort Eustis: U.S. Army Training and Doctrine Command, 2024. - URL: https://armyuniversity.edu/Organizations/LearningSymposium/OnlineContentFiles/TP525-8-2_The_Army_Learning_Concept_for_2030-2040.pdf (murojaat sanasi: 30.10.2026).
10. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. - Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.
11. Allen D., Ryan K. Microteaching. - Reading, MA: Addison-Wesley, 1969.
12. Kirkpatrick D. L., Kirkpatrick J. D. Evaluating Training Programs: The Four Levels. - 3rd ed. - San Francisco: Berrett-Koehler, 2006.
13. Сластёнин В. А., Исаев И. Ф., Шиянов Е. Н. Педагогика: учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. - М.: Академия, 2002.
14. Mavlonova R. A., Törayeva O. T., Xoliqberdiyev K. M. Pedagogika. - T.: Öqituvçi, 2001.
15. Desimone L. M. Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures // Educational Researcher. - 2009. - Vol. 38, No. 3. - P. 181–199.
16. Darling-Hammond L., Hyler M. E., Gardner M. Effective Teacher Professional Development. - Palo Alto, CA: Learning Policy Institute, 2017.
17. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. - London; New York: Routledge, 2009.
18. Korthagen F. A. J. In search of the essence of a good teacher: Towards a more holistic approach in teacher education // Teaching and Teacher Education. - 2004. - Vol. 20, No. 1. - P. 77–97.

MAKTABGAÇA PRE-SCHOOL ДОШКОЛЬНОЕ

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(1)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.